

บทคัดย่อ

บ้านหนองโกวิทย์ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก อยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 7 เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามสิบ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ตั้งอยู่บนภูมิประเทศพื้นที่ราบระหว่างภูเขาสองลูกคือเขาสามสิบและเขาฉกรรจ์ ห่างจากศูนย์ราชการจังหวัดสระแก้วไปทางทิศใต้ตามถนนทางหลวงหมายเลข 317 เป็นระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร เริ่มก่อตั้งเป็นชุมชนในปี พ.ศ. 2522 โดยบรรพบุรุษย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดทางภาคอีสานของประเทศไทย เช่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสกลนคร เป็นต้น ผลสำรวจศึกษาชุมชนและครัวเรือนเป้าหมาย พบว่า ครัวเรือนเป้าหมายมีปัญหาการประกอบอาชีพจากปัญหาด้านสุขภาพ อันเกิดจากการนั่งทอผ้าเป็นระยะเวลานาน ๆ ติดต่อกัน เช่น การกดทับกล้ามเนื้อ การปวดเมื่อยร่างกาย การปวดหลัง ประกอบกับมีอายุเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทอผ้า ทำให้ปริมาณผ้าที่ทอได้จำนวนลดลงและกระทบต่อรายได้ลดลง ชุมชนและครัวเรือนเป้าหมายจึงมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อม เพื่อจำหน่ายสร้างรายได้เสริม จากทุนความรู้ ภูมิปัญญา ความสามารถเกี่ยวกับการทอผ้าชาวม้า ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำผ้ามัดย้อมได้เช่น ทักษะความรู้เกี่ยวกับการย้อมผ้า ขั้นตอนการย้อม ความรู้เกี่ยวกับวัสดุธรรมชาติ ความรู้เกี่ยวกับชนิดและคุณสมบัติของผ้าต่าง ๆ เป็นต้น เป็นการต่อยอดทักษะ ความรู้ ความสามารถ และภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สอดคล้องกัน และเป็นหัวข้อในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนและครัวเรือนเป้าหมาย ผลการดำเนินโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการทำให้ครัวเรือนเป้าหมายได้รับการพัฒนามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดและบรรเทาปัญหาสุขภาพจากการทอผ้าชาวม้าที่ต้องปฏิบัติในท่าทางเดิมเป็นเวลานาน ครัวเรือนเป้าหมายได้รับการเสริมสร้างความรู้และเพิ่มทักษะเกี่ยวกับหลักการทำผ้ามัดย้อม สามารถลงมือปฏิบัติ วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงเสนอแนวคิดในการพัฒนาการทำผ้ามัดย้อมในอนาคต ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ต่อยอดทักษะ ความรู้ ความสามารถ จากภูมิปัญญา และช่วยให้ครัวเรือนเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยปกติที่มีรายได้จากการทอผ้าชาวม้าประมาณ 333 – 417 บาทต่อเดือน โดยผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมมีต้นทุนการผลิตประมาณ 60 บาทต่อตัว สามารถจำหน่ายได้ในราคา 179-250 บาทต่อตัว คิดกำไรเป็นรายได้ของครัวเรือนเป้าหมายเพิ่มขึ้น 100 – 190 บาทต่อตัว ปัจจัยที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จคือ ผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญและมีความตั้งใจในการส่งเสริมและพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชนและตอบรับการส่งเสริมพัฒนาจากภาครัฐ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เข้าใจและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และครัวเรือนเป้าหมายมีความพร้อมด้านทักษะ ความรู้และภูมิปัญญา และความตั้งใจในการทำผ้ามัดย้อมเพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานโครงการพันธกิจสัมพันธ์แก้ปัญหาคความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน
ในชุมชนบ้านหนองโกวิท หมู่ที่ 7 ตำบลเขาสามลือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสระแก้ว
ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ใหญ่วุฒิสวรรณ ประไพ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 บ้านหนองโกวิท
องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามลือ ประชาชนในชุมชน และครัวเรือนเป้าหมาย ที่ให้ความร่วมมือใน
การทำกิจกรรม และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
และพนักงานสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัย ในการสนับสนุนการดำเนินโครงการ

อาจารย์รังสรรค์ ลีเปี้ยว
ปีพุทธศักราช 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูป.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมโครงการ.....	2
1.4 ระยะเวลาดำเนินโครงการ.....	2
1.5 ตัวชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมาย.....	3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชน	4
2.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน.....	4
2.1.1 ประวัติหมู่บ้าน.....	4
2.1.2 เหตุผลในการเลือกหมู่บ้าน การเริ่มต้น.....	6
2.1.3 การสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ.....	6
2.2 ข้อมูลสภาพนิเวศวิทยา.....	8
2.2.1 สภาพทางภูมิประเทศ.....	8
2.2.2 สภาพนิเวศวิทยาจำเพาะ.....	21
2.2.3 สภาพการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อชุมชน.....	21
2.3 ข้อมูลสภาพพื้นฐานด้านเกษตรกรรม.....	26
2.3.1 ปฏิทินการปลูกพืช.....	26
2.3.2 ปัญหาด้านการปลูกพืช.....	29
2.4 ข้อมูลด้านประชากร.....	34
2.4.1 จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร เพศ อายุ.....	34
2.5 ข้อมูลด้านสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน.....	36
2.5.1 การคมนาคม การติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกหมู่บ้าน.....	36
2.5.2 การมีไฟฟ้าใช้ในชุมชนและการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อชุมชน.....	37
2.5.3 การมีประปาหมู่บ้านและการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อชุมชน.....	37
2.5.4 การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต.....	38
2.6 ข้อมูลด้านสังคม.....	39

2.6.1	ลักษณะของครอบครัว.....	39
2.6.2	การตัดสินใจและการจัดการในครอบครัว.....	40
2.6.3	ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกซึ่งไปทำงานที่อื่น.....	41
2.6.4	ระบบเครือญาติกลุ่มเครือญาติ.....	41
2.6.5	การรวมกลุ่มทางสังคมในเชิงพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน.....	41
2.6.6	ความขัดแย้ง ความแตกต่างทางสังคม อุดมการณ์.....	44
2.6.7	ปราชญ์ชุมชน ลุ่มปัญญาพื้นฐานที่สำคัญ.....	45
2.7	ข้อมูลด้านการศึกษา.....	48
2.7.1	การศึกษาและศาสนา.....	48
2.8	ข้อมูลด้านสาธารณสุข.....	50
2.8.1	การบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน	50
2.8.2	บทบาทของ อสม. และ ผสส.	50
2.8.3	ภาวะโภชนาการของเด็ก 0-5 ปี.....	50
2.8.4	อนามัยแม่และเด็ก.....	50
2.8.5	ด้านสุขาภิบาล.....	50
2.8.6	ทันตภิบาล.....	51
2.8.7	สุขภาพจิต สาเหตุ และผลกระทบ.....	51
2.9	ข้อมูลด้านศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ และการนันทนาการ.....	53
2.9.1	ชื่อวัดในชุมชน ความเป็นมา.....	53
2.9.2	บทบาทของวัดในด้านการเผยแผ่ศาสนา.....	54
2.9.3	ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม กีฬา นันทนาการพื้นบ้าน.....	55
2.9.4	อิทธิพลศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อต่อชีวิตความเป็นอยู่.....	58
2.10	ด้านเศรษฐกิจ.....	58
2.10.1	การประกอบอาชีพหลัก อาชีพรองในชุมชน.....	58
2.11	ข้อมูลด้านแผนงาน โครงการ และแผนงานพัฒนาชุมชน.....	72
2.12	การวิเคราะห์ชุมชน.....	75
2.12.1	ผลการวิเคราะห์ชุมชน.....	75
2.12.2	ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ครัวเรือนเป้าหมาย.....	76
2.13	แผนพัฒนาชุมชนระยะ 3 - 5 ปี.....	77
2.14	ข้อเสนอโครงการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ.....	78
2.14.1	ชื่อกิจกรรม.....	78
2.14.2	หลักการและเหตุผล.....	78
2.14.3	วัตถุประสงค์.....	80
2.14.4	กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมโครงการ.....	80
2.14.5	ระยะเวลาดำเนินโครงการ.....	80
2.14.6	แผนการดำเนินงาน.....	80

2.14.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	80
2.14.8 ตัวชี้วัดความสำเร็จ.....	81
2.15 ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	81
2.15.1 สภาพปัญหา ความต้องการ.....	81
2.15.2 สรุปความต้องการเชิงพัฒนา.....	81
2.15.3 ข้อเสนอแนะ จุดเน้น โครงการพัฒนา.....	82
บทที่ 3 กระบวนการและแผนการศึกษาประเด็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่.....	84
3.1 กระบวนการศึกษา.....	84
3.2 แผนการศึกษา.....	86
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	87
3.4 เครื่องมือศึกษาชุมชน.....	87
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
บทที่ 4 ผลการศึกษาประเด็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เชิงในพื้นที่.....	88
4.1 หัวข้อในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน.....	88
4.2 การวิเคราะห์การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ.....	93
4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ.....	93
4.2.2 เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
4.2.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	94
4.3 ผลการวิเคราะห์การประเมินความพึงพอใจ.....	95
4.3.1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ.....	95
4.3.2 ผลการวิเคราะห์ด้านการนำไปใช้ประโยชน์.....	96
4.3.3 ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจ.....	97
4.3.4 ความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวม.....	98
4.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จ เป้าหมาย และผลการดำเนินงาน.....	98
4.5 การเบิกจ่ายงบประมาณ.....	99
4.6 สรุปผลการประเมินผลการดำเนินโครงการ.....	99
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะของการศึกษา.....	100
5.1 สรุปผลการดำเนินงานโครงการ.....	100
5.1.1 ผลสรุปการถอดบทเรียนและรวบรวมความรู้.....	100
5.1.2 หัวข้อในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	101
5.1.3 องค์ความรู้หรือบทเรียนที่ได้รับ.....	101
5.1.4 แนวปฏิบัติที่ดีที่ได้รับจากโครงการ.....	101
5.1.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ.....	101

5.1.6 อื่น ๆ.....	101
5.1.7 สรุปผลการถอดบทเรียนก่อนเริ่มกิจกรรม.....	102
5.1.8 สรุปผลการถอดบทเรียนภายหลังกิจกรรม.....	102
5.2 บทเรียนที่ได้รับและข้อเสนอแนะ.....	103
5.2.1 ปัญหาและอุปสรรค.....	103
5.2.2 ข้อเสนอแนะ.....	103
เอกสารอ้างอิง.....	105
ภาคผนวก.....	106
ภาคผนวก ก ภาพกิจกรรม.....	107
ภาคผนวก ข แบบเก็บข้อมูล.....	119
ภาคผนวก ค เอกสารโครงการ.....	134
ประวัติผู้รับผิดชอบโครงการ.....	167

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ตัวชี้วัดความสำเร็จ..... 3
2	ปฏิทินการผลิตและการประกอบอาชีพ..... 26
3	ข้อมูลด้านการเกษตร..... 28
4	ปัญหาด้านการเกษตร..... 29
5	ปัญหาด้านการเลี้ยงสัตว์..... 32
6	ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ..... 33
7	จำนวนประชากรในเขตพื้นที่ตำบลเขาสามสิบ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว..... 34
8	การคมนาคม พื้นที่ตำบลเขาสามสิบ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว..... 36
9	จุดที่มีการติดตั้งอินเทอร์เน็ตประชารัฐ (WIFI)..... 38
10	ทำเนียบผู้รู้และปราชญ์ชุมชน..... 45
11	การปฏิบัติเกี่ยวกับการกินอาหารที่มีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย..... 51
12	การใช้ยาเพื่อบำบัดบรรเทาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นด้วยตนเอง..... 52
13	ปัญหาด้านชีวิตความเป็นอยู่และครอบครัว..... 67
14	ปัญหาด้านอาชีพและการทำงาน..... 68
15	ปัญหาด้านรายได้และหนี้สิน..... 69
16	ปัญหาทางการศึกษา..... 70
17	ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม..... 70
18	ปัญหาด้านอื่น ๆ..... 71
19	ข้อมูลโครงการพัฒนาของชุมชน ปี 2560 – 2562..... 72
20	แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564)..... 74
21	แผนพัฒนาชุมชนบ้านหนองโกวิทย์..... 77
22	แผนการดำเนินโครงการพัฒนาที่ส่งผลต่อความสำเร็จ..... 80
23	ปฏิทินการปฏิบัติการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล..... 85
24	ค่าเฉลี่ย..... 94
25	ค่าร้อยละ..... 94
26	ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการ..... 95
27	ความคิดเห็นด้านการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้เข้าร่วมโครงการ..... 96
28	ผลลัพธ์ที่ได้ด้านความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ..... 97
29	ความพอใจต่อโครงการในภาพรวม..... 98
30	ตัวชี้วัดความสำเร็จ เป้าหมาย และผลการดำเนินโครงการ..... 98
31	การเบิกจ่ายงบประมาณ..... 99

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1 แผนที่ตำบลเขาสามลือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสระแก้ว.....	4
2 แผนที่ภูมิประเทศและเขตปกครอง จังหวัดสระแก้ว.....	5
3 เส้นเวลา (Time Line).....	7
4 แผนที่ธรณีวิทยาจังหวัดสระแก้ว.....	9
5 ลักษณะภูมิประเทศทั่วไป.....	10
6 ลักษณะภูมิประเทศของชุมชน.....	11
7 แผนที่เดินดิน.....	12
8 แผนที่แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี เดือนกรกฎาคม ที่จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2524-2553.....	14
9 แผนที่แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี เดือนสิงหาคม ที่จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2524-2553.....	15
10 แผนที่อุณหภูมิเฉลี่ยคาบ 30 ปี เดือนมกราคม ที่จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2524-2553.....	16
11 แผนที่อุณหภูมิเฉลี่ยคาบ 30 ปี เดือนเมษายน ที่จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2524-2553.....	17
12 แผนที่อุณหภูมิเฉลี่ยคาบ 30 ปี เดือนสิงหาคม ที่จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2524-2553.....	18
13 แผนที่อุณหภูมิสูงสุดคาบ 30 ปี เดือนเมษายน ที่จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2524-2553.....	19
14 แผนที่อุณหภูมิต่ำสุดคาบ 30 ปี เดือนธันวาคม ที่จังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2524-2553.....	20
15 ปฏิทินฤดูกาลอาชีพ.....	27
16 สำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้วสำรวจชุมชนติดตั้งจุดอินเทอร์เน็ตประชารัฐ.....	39
17 บทบาทสำคัญของสตรี.....	40
18 ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า.....	42
19 การทอผ้าขาวม้า.....	42
20 ศูนย์เรียนรู้บ้านหนองโกวิท.....	43
21 ตัวอย่างกิจกรรมในชุมชน.....	43
22 ที่ทำการคณะกรรมการหมู่บ้าน.....	44
23 ที่พักสงฆ์บ้านหนองโกวิทหรือวัดหนองโกวิท.....	54
24 ปฏิทินวัฒนธรรม.....	55
25 การประชาสัมพันธ์งานประเพณีบายศรีสู่ขวัญข้าว.....	56
26 การฟ้อนเซิ้ง.....	57
27 ข้าวจีสามรส.....	57
28 โองคำชีวิต.....	59
29 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน.....	88
30 กิจกรรมการทำผ้ามัดย้อมแบบสีธรรมชาติ.....	89
31 การฝึกทักษะในการทำผ้ามัดย้อม.....	90

32	ผลงานเพื่อการทำผ้ามัดย้อมของผู้เข้าร่วมโครงการ.....	91
33	ราคาจำหน่ายเสื้อยืดมัดย้อมสีธรรมชาติในเว็บไซต์ลาซาด้า.....	92
34	ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติโดยฝีมือผู้เข้าร่วมโครงการ.....	93